

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені Л. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Л. МЕЧНИКОВА
(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи

Кафедра диференціальної і спеціальної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної роботи

В.М. Хмарський Хмарський В.М.

2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА ДЕТЕРМІНАНТИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

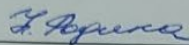
Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Розробник: **Кременчуцька М.К.**, кандидат психологічних наук, доцент
(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Навчальна програма з дисципліни «Індивідуальний розвиток та детермінанти психічного здоров'я особистості» затверджена на засіданні кафедри диференціальної і спеціальної психології

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 року

Завідувач кафедри

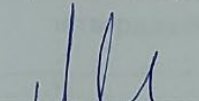

(підпис)

(Родіна Н.В.)
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи :

Протокол №1 від "2" вересня 2020 року

Голова НМК

(підпис)

Кременчуцька М.К.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни “Індивідуальний розвиток та детермінанти психічного здоров’я особистості” складена відповідно до освітньо-професійної/освітньо-наукової програми підготовки підготовки «доктора філософії» спеціальності 053 Психологія

(код і назва спеціальності)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є індивідуальний розвиток, як детермінанта психічного здоров’я особистості.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Стадії індивідуального розвитку, стрес та програмування психічного здоров’я

Змістовий модуль 2. Фактори формування чутливості до стресу в процесі розвитку

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни — сформувати у аспірантів знання з наукового розуміння сучасних уявлень про стадії індивідуального розвитку та про онтогенетичне програмування основних адаптивних функцій

Завдання дисципліни полягає у системному аналізі формування системного розуміння онтогенетичної обумовленості психологічного здоров’я, динаміці його формування впродовж життєвого циклу.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Здатність розв’язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики

ЗК 4. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності за спеціальністю.

СК 4. Здатність до самоменеджменту, планування і розв’язування задач власного професійного і особистісного зростання, відповідальність за навчання інших при проведенні науково-педагогічної діяльності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

вміти адаптуватися до нових ситуацій, що виникають в ході професійної діяльності і потребують переоцінки накопиченого досвіду та власних можливостей

вміння використовувати сучасні методи превенції та запобігання поведінки, що відхиляється серед молоді;

володіти знанням про стадії індивідуального розвитку;

розуміти сутність адаптивного програмування функцій, хвороб та

здоров'я;

вміти оперувати знаннями про етапи розвитку в контексті взаємодії генів та середовища;

навички використання інструментів для виявлення стрес-вразливості

вміти застосовувати поширені та специфічні опитувальники на депресію, тривогу, алкогольну адикцію та ін.

Демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 1. Володіння концептуальними та методологічними знаннями в галузі психології, бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на межі предметних галузей.

ПРН 2. Знання та розуміння основних психологічних концепцій, парадигм, теоретичних та практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових психологічних знань.

ПРН 11. Працювати над власним розвитком та вдосконаленням, визначати свої професійні можливості та виявляти прагнення до підвищення професійної кваліфікації та професійної мобільності.

ПРН 13. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредита ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Стадії індивідуального розвитку, стрес та програмування психічного здоров'я

Тема 1. Стадії індивідуального розвитку з позицій біології та генетики.

Генетика людини та її специфіка; зв'язки біології людини з іншими науками; етапи становлення класичної генетики і генетики людини; генетика і евгеніка; Поняття про онтогенез, основні етапи та стадії онтогенезу; генетична регуляція морфогенезу ; закономірності росту людини; зовнішні чинники та зростання людини; дорослішання і старіння; вмирання і смерть; танатологія - наука про смерть; смерть і безсмертя на рівні клітин - апоптоз і канцерогенез.

Тема 2 . Нейроендокрінологічні механізми стрес-реакції.

Стрес: визначення, феноменологія; еволюційний підхід до дослідження стресу. неусвідомленість стресової реакції і роль свідомості в її розвитку; нейроендокринні механізми стресу, роль "локальних" гормонів; медіаторна і пептидна регуляція стресу; вегетативна та гормональна регуляція стресу; роль нервових та гормональних зворотних впливів на функціонування лімбичних і коркових структур; вегетативні показники в оцінці стресового стану. фізичні коливання КГР, як індикатори психоемоційного стану, рівня стресового напруги; психосоматичні захворювання і стрес; біологічний зворотний зв'язок в тренуванні стресостійкості і зняття стресової напруги;

молекулярні механізми стресу і роль геному в індивідуальній стресореактивності;

Змістовий модуль 2. Фактори формування чутливості до стресу в процесі розвитку

Тема 3. Механізми формування вразливості за умов раннього негативного впливу стресу

Стрес на ранніх стадіях онтогенезу. фізіологічні та біохімічні основи реакцій, викликаних стресом на ранніх стадіях онтогенезу; моделі антенатальних стресових впливів; методи попередження і корекції негативних наслідків антенатального стресу.

Тема 4. Нейробіологічні механізми батьківської поведінки та бондінгу.

Молекулярні основи епігенетичних явищ; онтогенетичне програмування, старіння і хвороби; батьківський імпринтинг; трансгенераційні ефекти, епігенетика і еволюція.

3. Рекомендована література

Основна

1. Александров А. А. Психогенетика. - М, С-Пб: Питер, 2004. - 192 с.
2. Галецька І.І. Методологічні проблеми вивчення психологічного здоров'я / І. І. Галецька // Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костка АПН України. – К. : Главник, 2005. – Вип. 26, Т.І. – С. 320 –324.
3. Голдберг Э. Управляющий мозг. Лобные доли, лидерство и цивилизация. - М.: Смысл, 2003. 335 с.
4. Голубовский М. Д. Век генетики: эволюция идей и понятий. - СПб.: Борей Арг., 2000.-262 с.
5. Кордюм В.А. Введение в генетическую медицину. - В юн.: Генетическая медицина, Одесса: ОГМУ. 2008. — 432 с.
6. Корочкин Л.И., Евгеньев М.Б. Эволюционизм и «научный» креационизм. - М.: МИОО. - 2003. -
7. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / За ред. І. Я. Коцана.–Луцьк: РВВ —Вежа|| Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011.– 430 с. Катков А.Л. Полюс психического здоровья – проблемы идентификации / А. Л. Катков // Психическое здоровье. – 2006. – № 12. – С. 46 – 51.
8. Кременчуцька М. К., Білова М.Е., Коваль Г. Ш. Психологічна проникливість як складова професійної компетентності майбутніх психологів// Габітус. №16. 2020. С. 71-75.
9. Лушин П.В., Каськова Н.Ф. Интегральная характеристика понятия психическое здоровье / П.В. Лушин, Н.Ф. Каськова // Социальные аспекты псих. здоровья детей и подростков: Матер.международ. Конгресса. Одесса, 19-22 сентября 1994 г.; АПН Украины; Южноукраинский педагогический ун-т им. К.Д.Ушинского [Ред. А.Я. Чебыкин]. — О., 1994. — С. 15.
10. Малых С.Б., Егорова М.С., Мешкова Т.А. Психогенетика. Т. 1: Учебник для вузов. - СПб.: Питер, 2008.-408 с.

11. Мельник Ю.Б. Формування культури здоров'я учнів як важлива складова роботи практичного психолога / Ю. Б. Мельник // Практична психологія і соціальна робота. – 2003. – № 2-3. – С. 126 – 132.
12. Оптимістичне відношення до життя як активуючий ресурс особистості (ортобіотичний підхід)/ Дослідження психології ортобіозу людини : монографія / за заг. наук ред проф Н.В. Родіни. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 36-57.
13. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я у Україні: Довідник МОЗ України. – Київ, 2006. – С. 64.
14. Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві / збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 жовтня 2017 року) / упор. Н. М. Бамбурак. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. – 400 с.
15. Психологическое благополучие личности и психосоциальный стресс: кол. мон. под ред. проф. Розанова В.А.. – Одесса : Феникс, 2017. – 298 с.
16. Псядло Э.А. Темперамент и характер в истории медицины и психологии. Одесса: Наука и техника, 2007. - 232 с.
17. Равич-Щербо И.В., Марютина Т.М., Григоренко Е.Л. Психогенетика. М.: Аспект- Пресс, 2002. - 447 с.
18. Розанов В. А. Биология человека и основы генетики: Учебное пособие для студентов- психологов. - Издание 2-е, исправленное и дополненное. - Одесса: ВМВ, 2012. - 436 с.: ил.
19. Розанов В.А. Экология человека. - Одесса: Наука и техника, 2006. - 182 с.
20. Стил Э., Линдли Р., Бландон Р. Что, если Ламарк прав? М.: Мир, 2002. 237 с.
21. Breedlove S. M., Watson N. V., Rosenzweig M. R. Biological Psychology: An Introduction to Behavioral, Cognitive, and Clinical Neuroscience, Sixth Edition. 2010. 624 p.

Додаткова

1. Богданов Н. Типология индивидуальности. - М.: Институт общегуманитарных исследований, 2004. - 386 с.
2. Вайсерман А. М., Войтенко В. П., Мехова Л. В. Эпигенетическая эпидемиология возраст-зависимых заболеваний // Онтогенез. - 2011. - Т. 42, № 1. - С. 1-21.
3. Волков В. Г1. Разнообразие человеческих миров (Руководство по профилактике душевных расстройств). - М.: Аграф, 2000. 528 с.
4. Гамов Дж. Моя мировая линия. Неформальная автобиография. М.: Наука, 1994.-304 с.
5. Гершензон С.М., Бужиевская Т.И. Евгеника: 100 лет спустя // Человек. 1996.-№ 1.
6. Гродницкий Д. Л. Эпигенетическая теория эволюции как возможная основа нового эволюционного синтеза // Журнал общей биологии. - 2001. - Т. 62, № 2. - С. 99-109.

7. Животовский Л., Хуснутдинова Э. Генетическая история человечества // В мире науки, - 2003. - № 7.
8. Киселев Л. Л. Геном человека и биология XXI века // Вести. РАН. - 2000. Т 70, № 5. -С. 412-424.
9. Мирзабеков А.Д. Биочипы в биологии и медицине XXI века // Вести. РАИ. - 2003. - Т. 73, №5.-С. 412-421.
10. Хен Ю.В. Евгеника: основатели и продолжатели // Человек. 2006. - № 3.
11. Хуснутдинова Э.К. Этногеномика и генетическая история народов восточной Европы // Вестник РАН. - 2003. -Т. 73, № 7. - С. 614-621.
12. Янковский Н.К, Боринская С.А. Наша история, записанная в ДНК // Природа. - 2001. - № 6. - С.10-17.

Електронні інформаційні ресурси

1. <http://www.sciam.i-u/>
2. <http://www.nij.org>
3. http://www.jancgoodall.org/chiinp_central/
4. <http://www.nationalgeographic.com/>
5. <http://www.wildchimps.org/>
6. <http://www.macroevolution.narod.ru/human.htm>
7. <http://www.ncbi.nlm.gov/books/>
8. <http://psylib.org.ua/books/holli01/index.htm>
9. <http://humbio.ru/humbio>
10. <http://ghr.nlm.nih.gov/chromosomes>
11. http://may2005.archive.ensembl.org/Homo_sapiens/

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання залік

5. Методи діагностики успішності навчання

Поточний і періодичний контроль: усне опитування, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті.

Критерії оцінювання:

Усне та письмове опитування (контрольні роботи) 20

Активність аспірантів у процесі семінарських занять 20

Написання та захист реферату 20

Завершальний контроль (залік) 40

Диференційовані оцінки:

Оцінка "відмінно" / А — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; засвідчив уміння критично оцінювати варіантні підходи щодо сутності норм та уявлень; оволодів навиками аналізувати, моделювати та адекватно оцінювати ситуацію; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в даній області; матеріал викладає логічно, послідовно,

переконливо.

Оцінка "добре" В, С — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти виявив достатньо повні знання курсу; дає правильні, хоча і не завжди повні визначення явищ дійсності; оволодів навичками співвідносити теоретичні знання з конкретними ситуаціями; висловлює своє ставлення до варіантних теорій щодо сутності явищ; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень. Оцінка "задовільно" D, E — здобувач третього рівня вищої освіти взагалі засвоїв програмний матеріал курсу в передбаченому обсязі з деякими неточностями у визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не завжди адекватно; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; виклад матеріалу непослідовний, неточний, з наявними помилками.

Оцінка "незадовільно" FX, F — здобувач третього рівня вищої освіти виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; відсутні навички адекватної оцінки норм і теорій; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, з грубими помилками.